

Bij de zesde, geactualiseerde druk 9 Inleiding 11

Deel 1: Moraal en ethiek - beroep en professie 13

1 Begripsverklaring 15

- Vooraf 15
- Biologische 'werkingen' 15
- Menselijk handelen 16
- Moraal en ethiek 17
- Het nut van ethiek 18
- Waarden en normen 19
- Geweten 20
- Wanneer is een daad moreel of ethisch? 22
- Vrijheid en verantwoordelijkheid 23
- Rangorde van waarden 24
- Moraal verandert 25
- Moraal en geloof 26
- Ethisch leren denken 27
- Menselijkheid staat centraal 29
- Basiswaarden en basisnormen 31
- Een stappenplan 34
- Moraal en relativiteit 37

2 Beroep en professie 41

- Vooraf 41
- Het oudste beroep 41
- Wat is beroepsethiek? 42
- De code decoderen 43
- Welke beroepen hebben een code? 44
- Beroep en professie 44
- Kenmerken van een professie 45
- Een hoog goed zonder hoge hoed 46
- Voorwaarden voor een professie 47
- Maatschappelijk werk als professie 49
- De brede professionaliteitsbenadering 50 Een zelfbewuste professional 51

Deel 2.: Code voor de maatschappelijk werker 53

3 Algemeen 55

- Vooraf 55
- In de geest van de code 55
- Centrale waarde 57
- Goed benoemen is goed begrijpen* 57
- De cliënt brengt altijd zijn familie mee* 59
- Signaleringsfunctie van het maatschappelijk werk* 61
- Gebruikt of misbruikt worden?* 6x
- Deskundigheid 63
- Gelijke bereidheid 63
- Ik moet die cliënt niet* 64
- Adel verplicht 66
- Opdrachten 67

4 De verhouding tot de cliënt 70

- Vooraf 70
- Ik wil mensen helpen 71
- Opdrachten 72

Houding 1: respect voor de cliënt 72

- Respect voor de seksuele identiteit van de cliënt 73
- Menselijke relaties als 'geërotiseerde' relaties* 74
- Wat betekent dit voor de werker?* 74
  - Opdrachten 78
- Gebrek aan respect: misbruik van macht in ruime zin 79
- Hoe macht verantwoord te gebruiken?* 81
- Gebrek aan respect: misbruik van macht in enge zin 84
- Risicosituaties* 84
- Hoe te voorkomen?* 85
- Incest* 85
- Je bent zelf te ver gegaan* 86
- Je hoort dat een collega te ver is gegaan* 87
- Openheid en nuchterheid* 89
  - Opdrachten 89
- Respect voor de religieuze identiteit van de cliënt 90
- Vooraf* 90
- Hulpverlening en religie* 90
- 'Nood door' en 'nood aan' religie* 92
  - Opdrachten 95
- Respect voor de politieke identiteit van de cliënt 95
  - Opdrachten 97
- Respect voor de gebrekkige identiteit van de cliënt 97
- De falende cliënt* 98
  - Opdrachten 100
- De gehandicapte cliënt* 100
- De zieke en terminale cliënt* 102
- De zich lichamelijk verwaarlozende cliënt* 104
- Ook de maatschappelijk werker heeft recht op respect 104
- Territoriumleer* 104
- Respecteren en gerespecteerd worden* 106
- Territorium als basis voor autonomie* 108

Houding 2: Erkenning van de verantwoordelijkheid voor de eigen keuze van handelen van de cliënt 109

- De cliënt blijft eigen baas 109
- Zelfbepaling tot de dood* 112
  - Opdrachten 117
- Vertrouwelijkheid 118
- Wat is een geheim?* 119
- Geheimhouding en samenwerking* 120
- Wel principieel maar niet absoluut* 122
- Dossiers, rapportage en geheimhouding* 126
- Inzagerecht en eigendom* 128
- Verschoningsrecht* 129
  - Opdrachten 131

Tussenspel - Humor in de hulpverlening TJJ

5 Samenwerking met anderen 136

- Vooraf* 136
- Samenwerken onder voorwaarden 137
- Solidariteit en samenwerking 138
- Samenwerken met eigen collega's 139
- Samenwerken met 'andere' collega's 140
- Samenwerken met stagiairs 142
- Samenwerken met vrijwilligers en mantelzorgers 146

- Opdrachten 148

6 De verhouding tot de organisatie 149

Vooraf 149

De maatschappelijk werker als werknemer 150

Meewerken ...tot hoever? 151

De ethische achterkant van conflicten 154

Ethiek met twee petten ? 157

Het professioneel statuut 161

Wie stuurt het bestuur? 163

- Opdrachten 166

7 De verhouding tot beroepsgenoten 168

Vooraf 168

Ieder voor zich ... 168

Spreken of zwijgen? 172

- Opdrachten 174

Slot: Maatschappelijk werk, taal en toekomst 176

Literatuur 183

Bijlage 1: Code voor de maatschappelijk werker 186

Bijlage 2: De Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers 196

Trefwoordenregister 197